فصلنامه تحقیقات علوم تربیتی در نظام آموزشی

ISSN :2981-099X ((شماره دوم-پاییز ۱۴۰۲)) License Number :94221

بررسی رابطه عملکرد خانواده با تاب آوری روانشناختی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۲/۰۵/۰۲، تاریخ تصویب ۱۴۰۲/۰۸/۰۶)

رضوان لیموچی نیا[۱]

میلاد خلیلی

چکیده

تاب آوری یکی از مهم ترین و اساسی ترین ویژگی هایی است که خانواده ها را از بحران ها و سختی ها عبور می دهد و باعث رشد و شکوفایی آنها می شود .هدف این پژوهش آن است که با توجه به بافت فرهنگی و اجتماعی خانواده های ایرانی، شاخص های الگوی تاب آوری خانواده را تهیه و تدوین نماید .سیر تکامل تاب آوری خانواده بر درک شیوه های عملکرد خانواده و راه های کمک به آنها در جهت بهبود بخشیدن به توانایی حل مسئله، مواجه وسازگاری متمرکز است. تحقیقات در حوزه تاب آوری خانواده به شناسایی ویژگی و رفتارهای تاب آور و عملکرد خوب خانواده محدود می شود.

واژگان کلیدی: عملکرد خانواده، تاب آوری روانشناختی

---

[۱] نویسنده مسئول

مقدمه

در سال های اخیر رویکرد روانشناسی مثبت گرا، با شعار توجه به استعدادها و توانمندی انسان مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. عواملی که موجب تطابق هر چه بیشتر آدمی با نیازها و تهدیدهای زندگی میشود؛ بنیادی ترین سازه های مورد پژوهش در این رویکرد می باشد. در این میان تاب آوری ، جایگاه ویژه ای بخصوص در حوزه روانشناسی تحولی، روانشناس خانواده به خود اختصاص داده است. (ماستن ومان ۲۰۱۵؛ داتی ، دیویس، آردیتی ۲۰۱۷). تاب آوری، فرآیندی پویا است که در برگیرنده ی سازگاری مثبت دریافتی از شرایط مصیبت بار وناگوار است .(لوتروسی چیتی وبکر ، ۲۰۰۰ ، والش ۲۰۰۲)،۲۰۰۶،۲۰۱۶نتایج نشان می دهند که خانواده ها در طی دوران تحول بزرگسالی فرزندانشان به عنوان سیستم های حمایتی مالی و اجتماعی عمل می کنند(لکی، لاری، آن ۲۰۰۶)عملکرد خانوادگی بازتاب انعطاف پذیری و ابقای مرزها، الگوهای رابطه ای تجربه ی خانواده اصلی و بافت فعلی از جمله جهت گیری های فرهنگی و ارزشی خانواده است .خانواده ها در طول عمر دستخوش تغییراتی میشوند که غیر منتظره و ناراحت کننده هستند و دچار استرس می شوند، برای اینکه خانواده به عمکرد عادی خود بازگردد، به کوشش زیادی برای از میان برداشتن یا حل مشکل نیاز دارد (گلادینگ ، ترجمه بهاری و همکاران، ۱۳۸۲) .در پژوهش حاضر تاب آوری روانشناختی به عنوان یک ویژگی شخصیتی و انعطاف پذیری خانواده به عنوان عامل خانوادگی که ممکن است، در نحوه کنار آمدن خانواده ها با استرس موثر باشند، مورد بررسی قرار می گیرند.

خانواده ، گروهی است متشکل از افرادی که از طریق نسب و یا سبب و رضاع با یکدیگر در ارتباط متقابلند و فرهنگ مشترکی پدید می آورند و در واحد خاصی به نام خانواده زندگی می کنند. خانواده از ارکان اساسی جامعه به شمار می آید که نوع عملکردش و میزان حضورش در کشور ، بسیار اثرگذار است .خانواده اولین ، کوچکترین و در عین حال اصلی ترین هسته جامعه است و کل جامعه را در بر می گیرد. در دنیای امروز ، خانواده با تحولات بزرگی روبرو شده است. کاهش تعداد فرزندان ، تغییر نقش زن و شوهر و دگرگونی نقش زنان در اجتماع در کنار عوامل دیگر ، ساختار خانواده را متحول کرده است. شاید آن عوامل اثرگذار رسانه باشد خشونت نوجوانان از جمله مشکلات عمده جامعه می باشد که امروزه درحال افزایش است. خشونت نوجوانان به عنوان یک مسئله اجتماعی همانند سایر مسائل اجتماعی دیگر تحت تأثیر عوامل مختلفی ا ست.در این تحقیق نیز به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر برخشونت نوجوانان در خانواده پرداخته ایم، که در آن از

تئـوری هـای روانشناسـی اجتمـاعی و بـویژه جامعـه شناسـی اسـتفاده شـده اسـت.

بخش اول: مفهوم شناسی

بند اول: خانواده

از دیدگاه روانشناسی، یکی از نهادهای زیر بنایی بنیاد، خـانواده اسـت کـه از سـاختارهایی اصـلی جامعه به شمار می آید که هنگام با دیگر ساختارهای جامعه در راه شد و تعالی شخصیت انسان گام بر میدارد که طی چند قرن اخیر شکل های متفاوتی تجربه کرده و در فرهنگ های گوناگون قالب های متفاوتی به خود گرفته است (بابا زاده ، رحمان ، ۱۳۹۴) و اولین مکانی اسـت کـه بـرای هـر انسانی تعریف می شود و بـدان تعلـق دارد (طباطبـائی، ۱۳۸۹)و اولـین کـانون یـادگیری روابـط اجتماعی است .(سفیری جزایری، ۱۳۸۴)

بند دوم: روانشناختی

یعنی مطالعه علمی رفتار و فرآیندهای روانی و همچنین مطالعه عینی رفتار است (کنـت کـلارک۰ ۱۹۷) و همجنس ریچارد روانشناختی تحلیل عینی و فرایندهای ذهنی و ساخت های حافظه آدمی به منظور درک رفتار تعریف کرده است(ریچارد مایر، ۱۹۸۰)

بند سوم: روابط خانوادگی

در این مقاله به ۳ نوع ارتباط خانوادگی پرداخته میشود.

- **ارتباط بین زن و شوهر**

در اینجا ابتدا به وظایف مرد در ارتباط با زن و آنگاه به ارتباط زن نسبت به مرد پرداختـه میشود.

وظایف مرد

الف: قیمومیت و سرپرستی خانواده:

در اسلام قیمومیت و ریاست خانواده بر عهده مرداست.مردان سرپرست و نگهبان زنـان هسـتند، بخاطر برتری هایی که خداوند (از نظر نظام اجتماع) برای بعضی نسبت به بعضی دیگر قـرار داده است و بخاطر انفاق هایی که از اموال خود (در مورد زنان) میکنند (النساء /۳۴)

ب: رفتاری و اخلاقی:

مردان باید در همه شرایط با اخلاق نیکو با همسر خود برخورد کنند و از این طریق، بنیان و پایه های زندگی را مستحکم گردانند و زنان و فرزندان را به زندگی دلگرم کنند (النساء /۱۹)

ج: اقتصادی و مالی:

با توجه به آیه ۲۳۳ سوره بقره، در محیط خانواده، وظیفه مرد است که از لحاظ اقتصادی، امکانات زندگی زن را فراهم کند و در مسیر مقدس همسری و مادری، او را یاری دهد .این تأمین نیاز اقتصادی یک امر تحمیلی برای مرد نیست، بلکه عملی مقدس و برخاسته از دل است. اسلام در رابطه با پیمان زناشویی؛ حداقل تکلیف را برای زنان مشخص کرده است و در برابر آن، مردان را موظف به تأمین لباس و خوراک و مسکن مورد نیاز آنها ساخته است (بهشتی، احمد ۱۳۷۷) و در اسلام وظیفه اقتصادی برای مرد شامل نفقه، تهیه وسایل آسایش زن و فرزند میباشد (ارفع، سید کاظم، ۱۳۷۹)

وظایف زن

الف: قیمومیت و سر پرستی خانواده:

از این نظر شاید مسئولیت روشنی بر عهده زن گذاشته نشده، ولی از زن خواسته شده که در غیاب شوهرش حافظ ناموس و منافع اوباشد (النساء /۳۴)

ب: رفتاری و اخلاقی:

در کتاب جایگاه بانوان در اسلام، حجاب موجب تحکیم و پیوند روابط خانوادگی، افزایش صمیمیت و محبت در کانون زندگی زن و شوهر، افزایش آمار ازدواج و کاهش آمار طلاق می گردد .شرافت و کرامت زن اقتضا میکند هنگامی که از خانه قدم به بیرون میگذارد، متین، سنگین و باوقار باشد (نوری همدانی، حسین ۱۳۹۱)

ج: اقتصادی و مالی:

زنان وظیفه ای در رابطه با اقتصاد خانواده به عهده ندارند، اگر درآمدی داشته باشند متعلق به خود آن هاست (النساء /۳۲)

- **ارتباط والدین با فرزندان:**

دستورات دین در حوزه ارتباط با فرزندان در سوره لقمان سرانه استان و در سوره ی مریم ارایه شده است که در این نوع ارتباط پدر و مادر باید سفارش های زیر را در تربیت فرزند خود بگنجانند: عدم شرک به خدا که سمتی بزرگ است، برپا داشتن نماز و دادن زکات، عمل نیک انجام دادن و از منکر روی گردانند، صبوری کردن بر مصائب، عدم تحقیر مردم ، عدم تکبر خود پسندی، اعتدال در رفتار، صوت یا حتی راه رفتن. پس می توان نتیجه گرفت که اصل مهم در ارتباط با فرزندان تربیت آنها است که باید به گونه ای باشد که خدا محور بار بیایند (لقمان /۱۳؛ لقمان /۱۶ ؛ لقمان /۱۸ لقمان ۱۹؛ مریم ۵۴، مریم ۵۵)

- **ارتباط فرزندان با والدین:**

بالاترین حقی که والدین بر فرزندان خود دارند، حق اطاعت است و این اطاعت باید در راستای اطاعت خداوند باشد و احترام به والدین از حقوق انسانی است ، نه از حقوق اسلامی و از حقوق دائمی است، نه از حقوق موسمی و موقت(لقمان ۱۵) و همینطور احسان به والدین در کنار توحید و اطاعت از خداوند آمده است تا نشان دهد این کار هم واجب عقلی و وظیفه انسانی و هم واجب شرعی است (لقمان ۱۴)و فرزند باید به نشانه شکر گذاری از زحمات والدین از خداوند برای انها رحمت بخواهد و این دعا در حق والدین مستجاب است(الاسراء ،۲۴)

بند چهارم: روابط اجتماعی

روابط اجتماعی شامل دو عنصر ؛ سیاست اجتماعی و مدیریت اقتصادی است .هر دو عنصر با زمینه های علوم سیاسی و علوم اقتصادی ارتباط نزدیکی دارد. موارد مربوط به سیاست اجتماعی بصورت آشکار بیان شده مورد توجه قرار می گیرد لذا افرادی که در این مباحث اظهار نظر می کنند باید دیدگاه خاصی داشته باشند تا بتوانند بحث ها را هدایت کنند .کارشناسان در تعریف روابط اجتماعی به دو مفهوم روابط حقوقی و فرهنگی اشاره می کنند و آن را به معنای مدیریت روابط حقوقی و فرهنگی تعریف می کنند(جلیلی ، زاهدی مازندرانی، ارشاد،۱۳۹۷)

بخش دوم: رابطه عملکرد با توجه به تاب آوری خانواده

رویکرد روانشناسی مثبت گرا، با توجه به استعداد ها و توانمندهای انسان به جای پرداختن به ناهنجاری ها و اختلال ها، در سال های اخیر مورد توجه روانشناسان قرار گرفته است .این رویکرد،

هدف نهایی خود را شناسایی سازه ها و شیوه هایی می داند که بهزیستی و شاد کامی انسان را به دنبال دارد، از این رو عواملی که سبب سازگاری هر چه بیشتر آدمی با نیازها و تهدیدهای زندگی گردند، بنیادی ترین سازه های مورد پژوهش این رویکرد می باشند. در این میان تاب آوری جایگاه ویژه ای در حوزه های روانشناسی تحول و روانشناسی خانواده دارد (گارمزی و ماستن ۱۹۹۱)تاب آوری را یک فرآیند، توانایی یا پیامد سازگاری موفقیت با سازگاری موفقیت آمیز با شرایط تحدید کننده تعریف نموده اند. به بیان دیگر تاب آوری سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار است (کانر، دیویدسون۲۰۰۳)بنابراین تمرکز اصلی پژوهش ما در حوزه تاب آوری، شناسایی اسناد و شرایط موثر در رشد و تاب آوری است .چنین متغیر هایی به عنوان عوامل حفاظتی یا ارتقا دهنده یا ترغیب و تسهیل کننده تاب آوری مفهوم سازی شده اند .این عوامل حفاظتی را می توان در سه سطح طبقه بندی کرد: عوامل فردی، عوامل خانوادگی و عوامل اجتماعی (هنری و همکاران ۲۰۱۵) مفهوم دیگری که در کنار تاب آوری افراد مورد توجه محققان قرار گرفته است، مفهوم تاب آوری خانواده است .مفهوم تاب آوری خانواده درک ما از کار کرد خانواده در شرایط سختی را گسترش میدهد .تاب آوری خانواده شامل پتانسیل برای بهبود، اصلاح و رشد در خانواده با چالش های جدی زندگی است. اگر چه بعضی خانواده ها به واسطه بحران، انتقال مخرب یا سختی مزمن آسیب می بینند، ولی آنچه قابل توجه است این است که بسیاری دیگر توانایی بیشتری به وجود آورند تا بتوانند فرزندانشان را دوست داشته و به درستی پرورش دهند (والش، ۲۰۱۶ ، ماستن و سیچیتی،۲۰۱۶؛ ماستن ۲۰۱۸)تاب آوری خانواده، خود می تواند محصول عواملی در درون و بیرون خانواده باشد.

سه فرآیند کلیدی الگوهای سازمانی (انسجام و انعطاف پذیری در خانواده) نظام های باور (ارزش ها ،عقاید، نگرش های غالب در خانواده) (روز۲۰۰۱؛ مالیک، ۲۰۱۳: ترد بریج، ۲۰۱۶)و فرآیندهای ارتباطی (فرایند انتقال باورها، تبادل اطلاعات میان اعضا) (میلاکر و همکاران ۲۰۰۸ ، بوزانل. ۲۰۱۰ ، کوینگ و کلاس ، ۲۰۱۵)را برای تاب آوری خانواده ذکر می کند. بعضی مطالعات نشان می دهد که شناخت های منحرف، سابقه افسردگی منبع کنترل بیرونی از عوامل آسیب زا برای تاب آوری خانواده است و از جمله مواردی است که باعث تاب آوری خانواده میشود. همچنین محققین در یافتند خانواده تاب آور از منابع تاب آور مانند: مهارت های شناختی، ثبات فرهنگی و حمایت اجتماعی برخوردار هستند بطور فعال توانایی استفاده از مهارت های هیجانی را دارند؛ چرا که هیجانات و منطق از مؤلفه های ضروری در تاب آوری خانواده هستند.(وستفال ، وودوارد ، ۲۰۱۰ ، فریدلی ، ۲۰۰۹) .دسترسی به منابع حمایت اجتماعی نیز از دیگر مؤلفه

هـایی اسـت کـه در میـزان تـاب آوری خـانواده هـا مـوثر اسـت و در پـژوهش هـایی مثـل: یونگر(۲۰۰۸)تایت و همکاران(۲۰۰۱)، لیو واکسو (۲۰۱۳)ویو همکاران(۲۰۱۲)، به نقـش آن اشاره شده است .از عوامل حمایت کننده در تاب آوری خانواده می توان به موارد زیـر اشـاره کـرد: ۱ -منبع کنترل ۲ -تنظیم هیجانی ۳ -سیستم باورهـا ۴ -خـود کفـایی ۵ -مهـارت هـای انطبـاقی موثر۶- تحصیلات، مهارت ها و آمـوزش ۷- سـلامتی ۸ -خلـق و خـو(بنـزیس، میچـا رسـیوک ۲۰۰۹)؟ از این جهت پژوهش حاضر کوشیده است با توجه به بافت فرهنگی اجتماعی خانواده های ایرانی، شاخص های الگوی تاب آوری خانواده را با تاکید بر نقش والدین تهیه و تدوین نماید تـا از این رهگذر بتواند راهنمایی برای خانواده ها بوده و متخصص امر آموزش به خانواده ها باشد.

بخش سوم: نظریه ها

بند اول: (نظریه کامپفر۱۹۹۹)

مدل های مختلفی از تاب آوری در ادبیات پژوهشی که تمایل به تمرکز بر تعامل بین چالش هـای استرسو / زندگی(stressor Life/ challerye)و فرآیندها / عامل حفاظتی دارنـد، توصـیف شده است .این مدل ها فرآیند تخریب را که منتهی بـه در هـم ریختگـی و سـپس انجـام مجـدد میشوند، را توصیف می کنند(کامپفر ۱۹۹۹) کامپفر (۱۹۹۹) معتقـد اسـت کـه تـاب آوری نقـش مهمی در بازگشت به تعادل اولیه یا رسیدن به تعادل سطح بالاتر دارد و از این رو، سازگاری مثبـت و موفق را در زندگی فراهم می.کند .(هاشملو ، ۱۴۰۱)چار چـوب تـاب آوری کـامپفر، یـک مـدل تبادلی تاب آوری است و شامل: هم سازه ی فرآیند و هم سازه ی پیامد اسـت.(گلانـز و جانسـون ۱۹۹۹)، که شبیه مدل ریچاردسون است، کمتر بر چرخه ی تخریب و انسجام مجدد تاکید دارد و تا اندازه ای بر ماهیت تعاملی محتوای محیطـی و تـاب آوری درونـی (فرآینـدهای تبـادلی محیطـی شخص)و عوامل تاب آوری درونی و پیامدهای انجام مجدد (فرآیندهای تاب آوری)گرایش یافته است .فرآیندهای تاب آوری شامل فرآیندهای منحصر به فرد کنار آمدن است. که از طریق مراجعه های قبلی فرد با چالش و استرسورها آمیخته شده اند .فریدمن (۲۰۰۲)این فرآیند را سـر چشـمه تاب آوری نامیده است واستر سورها شامل مشکلات اقتصادی و شغل اسـت.درونـی (فرآینـدهای تبادلی محیطی – شخص)و عوامل تاب آوری درونی و پیامدهای انجـام مجـدد فرآینـدهای تـاب آوری گرایش یافته است .فرآیندهای تاب آوری شامل فرآیندهای منحصر به فرد کنار آمدن است. که از طریق مراجعه های قبلی فرد با چالش و استرسورها آمیخته شده اند .فریـدمن (۲۰۰۲)ایـن

فرآیند را سر چشمه تاب آوری نامیده است واستر سورها شامل مشکلات اقتصادی و شغل و... است.

بند دوم: نظریه سیستم بوم شناختی اجتماعی

در این مدل تاب آوری افراد را با توجه به بافت ارتباطی خود مانند خانواده دوستان، همسایه ها و سایر ابعاد جامعه بزرگتر تعریف کرده است و آن را فقط یک خصوصیت منحصر به فردا فراد نمی داند بلکه شامل مربوط به جامعه است.مطابق با پژوهش میشل انکار تاب آوری یک مفهوم کلی است که از نظر بافتی و فرهنگی ابعاد خاص خود را دارد (صفاری نیا، بازیاری میمند ۱۳۹۱)

بند سوم: نظریه توگدا

تاب آوری عبارت است ،از قابلیت انعطاف و تحمل در واکنش به تغیرات خواسته های موقعیتی و توانایی بازگشت و دوباره قد راست کردن در تجربه های هیجانی (تو گدا و دیگران ، ۲۰۰۴)

بند چهارم: نظریه لپر و رونس

تاب آوری را به بهبود، پایداری و باز شکل دهی تقسیم می کنند که بهبود فقط به معنای بازگشت به سطح پایه کارکرد است، در حالی که پایداری هنگامی است که شخص هیچ نشانی از اختلال و آشفتگی (درماندگی اندک) پس از رخداد آسیب زا نشان نمی دهد و باز شکل دهی نیز مربوط به وقتی است .که افراد در شکل دهی متفاوت به تعادل حیاتی باز می گردند؛ یعنی آنها پس از تجربه آسیب زایی که داشته اند (خواه مثبت یا منفی)تغییر میکنند.(لپر، رونس۲۰۰۶)

بند پنجم: دیدگاه روان پویش خانواده

این دیدگاه برآمده از مدل روان تحلیلی است که بر تعامل نیروهای متضاد و مخالف درون آدمی تاکید می ورزد، این دیدگاه را آکرمن در سال ۱۹۳۰، مطرح ساخت آکرین در سال ۱۹۷۰ ، خانواده را نظامی از شخصیتهای در حال تعامل تصور می کند، لذا هر فرد خرده نظام مهمی از جامعه به شمار می آید لذی وی درک کارکرد خانواده را مستلزم آگاهی از شخصیت منحصر به فرد هر عضو خانواده و پویه های خانواده در انطباق با نقش ما ، تعهد خانواده در قبال مجموعه ای از ارزشهای انسانی و رفتار خانواده در قالب یک واحد اجتماعی میدانست (اکرمن۱۹۳۰)

بخش چهارم: بررسی نظریات و نقد آن

کامپفر (۱۹۹۹) به این نکته اشاره میکند که سازگاری مثبت با زندگی، هم میتواند پیامد تاب آوری به شمار رود و هم به عنوان پیش آیند،سطح بالاتری از تاب آوری را سبب شود .او این مسئله را ناشی از پیچیدگی تعریف و نگاه فرآیندی به تاب آوری میداند کامپفر ، (۱۹۹۹) برنر نظریه سیستمهای بوم شناختی فرد را بصورت سیستم پیچیده ای از روابط در نظر میگیرد که چندین سطح از محیط اطراف براو تأثیر می گذارند .برنر با مجسم کردن محیط به صورت یک رشته ساختارهای آشیانه ای که خانه مدرسه محله و محیط های کار را شامل میشود، این دیدگاه را گسترش داد در این نظریه بر اصل دو سویه یا روابط دو جهتی بین والد و فرزندان تاکید زیادی می.شود.در مطالعه ابتکار آمیزی که ورز و اسمیت در دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ انجام دادند چند عامل خطر ساز مرتبط با افرادی که تاب آوری ندارند مورد شناسایی قرار گرفت .آن ها پس از پیگیری گروهی از نوزادان، از تولد تا میانسالی به این نتیجه رسیدند که افرادی که با عوامل خطرزای زیر رو به رو بودند، نسبت به افرادی که با این عوامل رو به رو نبودند ،احتمال بیشتری داشت که تسلیم شوند: وزن کم هنگام تولد ،وضعیت اجتماعی _اقتصادی پایین ،تحصیلات پایین مادر ،ساختار بی ثبات خانوادگی (مانند طلاق،سو مصرف مواد)(ورنر۱۹۹۶،۱۹۹۳)
آکر من کوشیده است نظریه روان پویشی را که جهت گیری دورن روانی)انگیزه ها ،تخیلات، تعارض های ناهشیار و خاطرات واپسرانده هر عضو (دارد با نظریه سیستم ها که بر روابط بین فردی)تعاملات خانوادگی پیچیده و پویه های خانواده (تاکید میکند باهم تلفیق کند او کاردکرد مختل خانواده و تعارض های درون روانی و بین فردی حل نشده و نیز سپر بلاسازی پیش دارورانه میداند (گلانبرگ،حسین شاهی۱۳۸۳)

نتیجه گیری:

در این پژوهش ،در خانواده های تاب آور ،باورها و نگرش ها تحت تاثیر واقیعات زندگی که سختی ها و دشواری ها بخشی جدایی ناپذیر ان است شکل میگیرد و افراد خانواده سعی میکند از عین حفظ و نگه داری از هسته صلی خانواده و ارتباطات خانوادگی،تغیرات و انطباق هایی را متناسب با شرایط و موقیعت های زندگی ایجاد کند.

۳ عامل تاریخچه خانوادگی ،بافت فرهنگی و دسترسی به منابع حمایتی اجتماعی نیز به عنوان عوامل زمینه ای معرفی گردیده اند.

این الگو به طور کلی هم سو با الگوی تاب آوری والش (۲۰۰۳) می باشد .ضمن اینکه علاوه بر سه محور اصلی الگوی والش که شامل باورها، ارتباطات و سازماندهی است،در الگوی حاضر نقش عوامل زمینه ای و ارتباط میان مولفه ها نیز مشخص شده است .یافته های این پژوهش درباره نقش و اهمیت باور ها در تاب آوری با یافته های والش(۲۰۰۳، ۲۰۰۶،۲۰۱۶)روز (۲۰۰۱)، مالیک (۲۰۱۳) و تروبریج (۲۰۱۶) همسو است. در پژوهش های داخلی نیز یافته های پژوهش های قمی و سلیمی بجستانی (۱۳۹۰)محمودی دیگران (۱۳۹۰) تاییدکننده نقش باورها و اعتقادات افراد در میزان تاب آوری آنهاست درباره نقش و اهمیت ارتباطات و مکالمات خانوادگی در تاب آوری خانواده نیز پژوهش های بسیاری انجام گرفته و موکد که این اهمیت و تاثیر می باشد به برای مثال والش (۲۰۱۶)، بوزانل (۲۰۱۰)و کوینگ و کلاس (۲۰۱۵)گزارش داده اند که نوع ارتباطات و مکالمات خانوادگی و میزان حمایت گری و گرمی آن در میزان تاب آوری خانواده در مسائل و مشکلات تأثیر سبزایی دارد همچنین یافته ها حاکی از آن است که ترکیب از ویژگی های خانواده با تاب آوری روانشناختی رابطه داشته و میتواند پیش بینی کننده آن باشد این ویژگی ها عبارت اند از اعتقاد اعضا به این که رویدادهای خانواده تحت کنترل آنها است) .منبع کنترل درونی(، برخوردار بودن اعضا از آزادی مقول و حق تصمیم گیری(سبک خانواده آزاد منش)؟ وجود مرزهای شخص و منعطف در خانواده (انعطاف پذیری)و پذیرش و درک متقابل اعضا (تفاهم) خانواده های دارای این ویژگی ها مستعد پرورش "فرزندانی هستند که با زندگی در آمیخته، از آن لذت میبرند، بر روند زندگی خویش احساس کنترل دارند، از تغییر نمی هراسند و در مقابل فشارهای زندگی مقاوم تر هستند.

در نتیجه: مینو چین برای ارزیابی عملکرد خانواده شش جنبه را در نظر می گیرد که عبارتند از: ۱- ساخت خانواده ۲- انعطاف پذیری (قابلیت تغییر در الگو کارکرد خانواده)۳ - تشدید نفوذ پذیری مرزها و تمایز بین اعضای زیر سیستم های خانوادگی۴- حل مشکلات خانوادگی۵ _ مراحل تحول خانواده ۶ -شیوه هایی که از سوی خانواده برای تعیین علایم بیماری به کار می روند و تا چه اندازه ای با الگوهای تعاملی آن تناسب دارند.

منابع و مآخذ:

-۱گلادینگ ، ساموئل .خانواده درمانی، تاریخچه نظریه و کاربرد، ترجمه: فرشاد بهاری ، بدری سادات بهرامی ، سوسن سیف و مصطفی تبریزی ، ۱۳۸۲، تهران: نشر ترکیه.
-۲رحمان بابازاده،۱۳۹۴،کتاب روانشناسی نوجوانی
۳-طباطبائی،سید محمد حسین،)۱۳۸۹.(تفسیر المیزان.قم: نشر بنیاد علمی و فکری علامه طباطبائی
۴-خدیجه سفیری،مهناز جزایری،۱۳۸۴،مجله جامع شناسی ایران
۵-سوره النساء ،آیات: ۱۹،۳۴،۳۲
۶-سوره لقمان،آیات: ۱۳،۱۴،۱۵،۱۶،۱۸،۱۹
۷-سوره مریم،آیات: ۵۴،۵۵
۸-سوره الاسراء ،آیه ۲۴
۹-بهشتی،احمد).۱۳۷۷.(خانواده در قرآن.قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
۱۰-ارفع،سید کاظم).۱۳۷۹.(خانواده در مکتب قرآن واهل بیت)ع.(تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۱-نوری همدانی،حسین).۱۳۹۱.(جایگاه بانوان در اسلام.تهران: انتشارات مهدی موعود)عج.(
۱۲-مهناز جلیلی،محمد جواد زاهدی مازندرانی،فرهنگ ارشاد،۱۳۹۷
۱۳-جعفر هاشملو،۱۴۰۱
۱۴-مجید صفاری نیا،مهتاب بازیاری میمند،۱۳۹۱
۱۵-گلدنبرگ ، ایرنه. گلدنبرگ ، هربرت .خانواده درمانی، ترجمه: حمیدرضا حسین شاهی برواتی و سیامک نقشبندی و الهام ارجمند، ۱۳۸۲، تهران: نشر روان.

Doty, J. L. , Davis, L. , & Arditti, J. A. (۲۰۱۷). Cascading resilience: Leverage points in promoting parent

Masten, A. S. , & Monn, A. R. (۲۰۱۵). Child and family resilience: A call for integrated science.

Luthar, S. S. , Cicchetti, D. , & Becker, B. (۲۰۰۰). Research on resilience: Response to commentaries. Child development, ۷۱ (۳), ۵۷۳-۵۷۵.

Walsh, F. (۲۰۰۶). Strengthening family resilience: Guilford Publications.
Walsh, F. (۲۰۰۲). A family resilience framework: Innovative practice applications. Family
relation, ۵۱ (۲), ۱۳۰-۱۳۷.
Walsh, F. (۲۰۰۳). Family resilience: A framework for clinical practice. Family process, ۴۲
.۱-۱۸ ,)۱(
Walsh, F. (۲۰۱۶). Strengthening family resilience (۳rd ed.). New York, NY: Guilford Press. Westphal, R. J. & Woodward, K. R. (۲۰۱۰). Family fitness. Military Medicine, ۱۷۵ (suppl_۸),
.۹۷-۱۰۲
Kelly,M. Ann, M. ۸ larry. B. (۲۰۰۶).Influence of family structure, conflict and change on transitions to Adulth hood, Montreal, Quebec, Canada. Available from WWW. All academic. Com/Metal ۱۰۵-۸۵-indexhtml.Kenneth Bancroft Clark،(۱۹۷۰)
Richard Meier(۱۹۸۰)
Henry, C. S. , Morris, A. S. , & Harrist, A. W. (۲۰۱۵). Family resilience: Moving into the
third wave.
Connor, K. M. , & Davidson, J. R. (۲۰۰۳). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). Depression and anxiety, ۱۸ (۲), ۷۶-۸۲.
Masten, A. S. , & Cicchetti, D. (۲۰۱۶). Resilience in development: Progress and transformation. In D.
Rouse, K. A. G. (۲۰۰۱). Resilient students' goals and motivation. Journal of adolescence, ۲۴
.۴۶۱-۴۷۲ ,)۴(
Malik, A. (۲۰۱۳). Efficacy, Hope, Optimism, and Resilience at Workplace–Positive Organizational Behaviour. International

Journal of Scientific and Research Publications, ۳ (۱۰), ۱-۴.
Truebridge, S. (۲۰۱۶) Resilience: It Begins With Beliefs, Kappa Delta Pi Record, ۵۲: ۱, ۲۲-۲۷, DOI: ۱۰. ۱۰۸۰/۰۰۲۲۸۹۵۸. ۲۰۱۶. ۱۱۲۳۰۴۱۳۴۷-۳۶۵.
Hillaker, B. D. , Brophy-Herb, H. E. , Villarruel, F. A. , & Haas, B. E. (۲۰۰۸). The contributions of
parenting to social competencies and positive values in middle school youth: Positive family communication, maintaining standards, and supportive family relationships. Family Relations,.۶۰۱–۵۹۱ ,۵۷
Buzzanell, P. M. (۲۰۱۰). Resilience: Talking, resisting, and imagining new normalcies into being.
Koenig Kellas, J. (۲۰۱۵). Narrative theories: Making sense of interpersonal communication. In D. O.
Westphal, R. J. & Woodward, K. R. (۲۰۱۰). Family fitness. Military Medicine, ۱۷۵ (suppl_۸),
.۹۷-۱۰۲.
Friedli, L. , & World Health Organization. (۲۰۰۹). Mental health, resilience and inequalities (No. EU/۰۸/۵۰۸۷۲۰۳). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
Ungar, M. (۲۰۰۸). Resilience across cultures. The British Journal of Social Work, ۳۸ (۲),.۲۱۸-۲۳۵
Tiet, Q. Q. , Bird, H. R. , Hoven, C. W. , Wu, P. , Moore, R. , & Davies, M. (۲۰۰۱). Resilience in the face of maternal psychopathology and adverse life events. Journal of Child and Family Studies, ۱۰ (۳)
An economic loss assessment framework of a region after Wenchuan earthquake. Disaster advances, ۶ (۵), ۶۹-۷۷.